

INFORMOVANOST OBYVATESTVA JAKO JEDNA Z ÚLOH PŘÍPRAVY NA MIMOŘÁDNÉ A KRIZOVÉ SITUACE

Lenka Brehovská¹⁾, Libor Líbal²⁾, Friedo Zölzer³⁾

ABSTRAKT

Mnoho občanů České republiky nemá ucelený přehled a znalosti jaké mimořádné události jim hrozí v jejich okolí. Dostatečná informovanost je hlavním a počátečním stádiem procesu připravenosti obyvatelstva na mimořádné události a krizové situace. Obyvatelstvo by mělo mít možnost se k těmto informacím dostat a umět s nimi účelně zacházet, aby byla zajištěna i jejich sebeochrana a ukázněnost během různých mimořádných událostí, které se na území mohou objevovat. Veřejnost v dnešní době nemá schopnost docenit možnosti získávání základních znalostí a dovedností pro vlastní prospěch. Dostatečně si neuvědomují, že získané informace pomohou zlepšit spolupráci mezi ohroženým a zasaženým obyvatelstvem.

Klíčové slová:

informace, informovanost, výpadky elektrické energie

ABSTRACT

Many citizens of the Czech Republic do not have a comprehensive overview and knowledge of what is threatening them with extraordinary events in their area. Sufficient awareness is the main and the initial stage of the process of preparedness of the population on the emergency and crisis situations. The population should be able to get to this information and be able to effectively deal with them, in order to ensure their protecting itself and restraint during the various incidents that can appear on the territory. Today, the public does not have the ability to appreciate the possibility of acquiring the basic knowledge and skills for their own benefit. Enough to realize that the information obtained will help to improve cooperation between the affected and hit by the population.

---

¹⁾Ing. Lenka Brehovská, PhD., Jihočeská univerzita, Jírovcova 24, České Budějovice, +420 389 037 596, email: BrehovskaLenka@seznam.cz.

²⁾Ing. Libor Líbal, Jihočeská univerzita, Jírovcova 24, České Budějovice, +420 389 037 591; email: libor.libal@seznam.cz

³⁾prof. Dr.rer.nat. Friedo Zölzer, Jihočeská univerzita, Jírovcova 24, České Budějovice, +420 389 037 590, email: zoelzer@zsf.jcu.cz

Key words:

information, awareness, power outage

1 ÚVOD

Ochrana obyvatelstva je cíl, kterého chtějí orgány státní správy a samosprávy docílit pro zabezpečení ochrany životů, zdraví, majetku a životního prostředí ve státě. Slouží k minimalizaci dopadů mimořádných a krizových situací a je tvořena systémem organizačních, technických, právních a dalších opatření. V každé rozvinuté zemi je žádoucí existence takového systému. Ani Česká republika není výjimkou. Systém ochrany obyvatelstva se v českých zemích vyvíjí již od první světové války v závislosti na výskytu jednotlivých hrozeb se mění a transformuje. (Kratochvílová, 2013)

Ochranou obyvatelstva se rozumí plnění úkolů civilní ochrany (podle Čl. 6 Dodatkového protokolu k Ženevským úmluvám) zejména varování, evakuace, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva a další opatření k zabezpečení ochrany jeho života, zdraví a majetku. (Zákon č. 239/2000 Sb.)

Z výše uvedené definice vyplývá jako jedna z nedůležitějších částí ochrany obyvatelstva provedení varování. Jde o souhrn technických a organizačních opatření zabezpečujících včasné upozornění obyvatelstva orgány veřejné správy na hrozící nebo nastalou mimořádnou událost, vyžadující realizaci opatření na ochranu obyvatelstva a majetku. Zahrnuje zejména varovný signál, po jehož zaznění je neprodleně realizováno informování obyvatelstva o povaze nebezpečí a o opatřeních k ochraně života, zdraví a majetku. (Kratochvílová, Folwarczny, Kratochvílová, 2013)

Důležitým prostředkem naplnění varování je předávání informací obyvatelstvu, čili jeho informovanost jak preventivní tak tísňové během mimořádných událostí a krizových situací. Operační a informační střediska IZS jsou oprávněna provést při nebezpečí z prodlení varování obyvatelstva na ohroženém území a dále jsou povinna zabezpečovat v případě potřeby vyrozumění státní správy a orgánů územních samosprávných celků. (Kavan, Baloun, 2013)

2 INFORMACE

Informace jsou široký pojem využívající se v různých významech. V úzkém slova smyslu se jedná o údaj předávající nám znalosti o prostředí, jeho stavu a důležitých procesech probíhající v něm i uvnitř. Informace nám snižují entropii a stává se důležitou součástí našeho života. Jsou pro nás věděním, které nám pomáhá řešit situace, jak v běžném životě, tak během mimořádných událostí a krizových situací.

Aby informace plnily svůj účel, musí být pravdivé, srozumitelné, včasné a relevantní. V krizovém řízení toto platí dvojnásob. Obyvatelstvo by mělo přijímat

informace jak ve fázi preventivní – informovanost, tak ve fázi plných projevů krize – varování. Jedná se tedy o naplnění ochrany obyvatelstva.

3 INFORMOVANOST

V rámci preventivního vzdělávání informovanost v oblasti ochrany obyvatelstva je seznamování právnických a fyzických osob v obci a obci s rozšířenou působností s úkoly a možným ohrožením. Tento způsob informování je zákonem č. 239/2000 Sb., o IZS stanoven obecnímu úřadu obce a HZS kraje, který tuto činnost provádí za Obec s rozšířenou působností. Podle zákona č. 240/2000 Sb., o krizové řízení (§ 15, odst. 4, písm. a) HZS kraje seznamuje obce a právníké nebo fyzické osoby na jejich žádost s charakterem možného ohrožení, s připravenými krizovými opatřeními a se způsobem jejich provedení. V rámci informování se sdělují zejména údaje o zdrojích rizik, činnosti IZS, o opatřeních ochrany obyvatelstva, o sebeochraně a organizaci humanitární pomoci. (Zákon č. 240/2000 Sb.)

Sebeochrana je nedílnou součástí připravenosti občana na mimořádné události a krizové situace neboť „šťěstí přeje připraveným“. Problém dnešní doby je lhostejnost občana k otázkám ochrany obyvatelstva. Nezájem podílet se na řešení mimořádných událostí a v nemalé míře spoléhání se na veřejnou správu, která obyvatelstvu pomáhá nastalou situaci řešit. Avšak občan, který je dobře informován o událostech se kterými se může potkat, je schopen situaci lépe řešit a v mnoha případech ví jak se zachovat a připravit.

4 METODIKA A CÍL

Odborné cíle příspěvku jsou zaměřeny na postup zjišťování informovanosti obyvatelstva o výpadech elektrické energie v zónách havarijního plánování a mimo zónu havarijního plánování.

V rámci statistického šetření bylo rozdáno v zónách havarijního plánování celkem 400 dotazníků a mimo zóny havarijního plánování také 400 dotazníků, které svými otázkami směřovali k zjištění informovanosti obyvatelstva o výpadech elektrické energie. Otázky byly rozděleny do dvou skupin. Jedna skupina otázek byla striktně informativní (kde lidé bydlí, zda vlastní náhradní zdroje elektrické energie a jaké či je ovlivní výpadek elektrické energie po zdravotní stránce). Druhá skupina otázek směřovala k samotnému statistickému šetření. Z celkem 15 otázek jich bylo šest informativních a 9 podléhalo statistickému šetření. (Záškodný, Havránková, Havránek, Vurm, 2011)

Pro zjištění informovanosti, byly oslovovány náhodně vybraný lidé v zónách havarijního plánování jaderných zařízení Temelín a Dukovany a mimo zóny havarijního plánování. Oslovování lidé byli vybíráni podle věkové diferenciacce ve čtyřech významných skupinách:

- a) od 15 – do 18 let
- b) od 18 – do 40 let

- c) od 40 – do 65 let
- d) nad 65 let

Ve vybraných zónách byly obě skupiny dotázaných v jednotlivých skupinách rozděleny na ženy a muže a cíleně oslovovány v příslušných počtech odpovídající věkové struktuře obyvatel České republiky.

Tabulka 1 Počty oslovených skupin podle diferenciacie populace ČR

	Věkové hranice dotazovaných	Počty oslovených žen	Počty oslovených mužů
a)	od 15 - do 18 let	21	21
b)	od 18 - do 40 let	63	84
c)	od 40 - do 65 let	84	63
d)	nad 65 let	42	22

Skupiny lidí byly oslovovány v průběhu celého dne, aby došlo k rozřídění všech skupin nejen věkových, ale také dalších specifických skupin jako jsou pracující, nezaměstnaní, rodiče na mateřské dovolené a podobně.

5 VÝSLEDKY A DISKUSE

Pro plnění vytyčených cílů bylo nutné rozhodnout o metodách sloužící k hodnocení informovanosti obyvatelstva. Bylo rozhodnuto použít statistické metody, které účinně porovnají informovanost obyvatelstva v zónách havarijního plánování jaderných zařízení a mimo zónu havarijního plánování.

Pro dosažení vytyčených cílů byly stanoveny hypotézy:

H1: Znalosti o problematice výpadků elektrické energie bude blízké normálnímu rozdělení u lidí žijících mimo zónu havarijního plánování

H2: Znalosti o problematice výpadků elektrické energie bude blízké Poissonovu rozdělení u lidí žijících v zóně havarijního plánování.

Postup ověřování hypotéz na základě metod deskriptivní statistiky

Pro ověřování hypotéz se bude postupovat od formulace statistického šetření po škálování, měření, empirické rozdělení četností a parametrické a neparemetrické testování spolu s dvojvýběrovým parametrickým testováním.

Dotazníkové šetření

Autory sestavený dotazník odráží strukturu vybraných otázek zaměřených na základní problémy, se kterými se mohou lidé během výpadků setkat a na jejich vlastní sebeochranu během této mimořádné události. Vytvořený dotazník byl předložen respondentům v zóně havarijního plánování jaderné elektrárny a respondentům žijící mimo zónu havarijního plánování jaderné elektrárny. Komparace znalostí těchto dvou skupin bude provedena pomocí parametrického dvojvýběrového t-testu.

6 ZÁVĚR

Výsledkem dotazníkového šetření bude materiál, který přinese lidem informace o výpadcích elektrické energie.

Jak se chovat před výpadkem elektrické energie. Tato část bude zaměřena na připravenost obydlí na výpadky elektrické energie během delších časových úseků. Další částí bude popis jak se chovat během výpadků elektrické energie, aby byly dopady pro obyvatelstvo co nejmenší. A jakým způsobem by obyvatele měli svůj dům zabezpečit po znovu zapojení elektrické energie. To vše s ohledem na zabezpečení zdraví a majetku vše v úzké souvislosti s výsledky statistického šetření.

PODĚKOVÁNÍ

Veškeré financování probíhá z Bezpečnostního výzkumu VG 20132015122

LITERATÚRA

[1]Česká republika. Zákon o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, roč. 2000, č. 239, 73. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirkazakonu/SearchResult.aspx?q=239/2000&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

[2]Česká republika. Zákon o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, roč. 2000, č. 240, 73. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirkazakonu/SearchResult.aspx?q=239/2000&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

[3]KAVAN Š., BALOUN J.: *Řízení záchranných a zabezpečovacích prací při povodních z hlediska vodohospodářských zařízení*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2013, 116 s. ISBN 978-80-87472-55-2

[4]KRATOCHVÍLOVÁ, D., FOLWARCZNY L., KRATOCHVÍLOVÁ, D.: *Ochrana obyvatelstva*. 2. vyd. Ostrava: SPBI, 2013. ISBN 978-80-7385-134-7.

[5]ZÁŠKODNÝ, P., HAVRÁNKOVÁ R., HAVRÁNEK J., VURM. V.: *Základy statistiky (s aplikací na zdravotnictví)*. Praha: CURRICULUM, 2011. ISBN 978-80-904948-2-4. Dostupné z: <http://sites.google.com/site/csrggroup/>

Článek recenzovali dva nezávislí recenzenti.

